

prenešana srbska državna blagajna v Kragujevac in vse drugo, kar je sicer v prestolnici. Belgrad šteje 86.000 prebivalcev, Skopje 54.000, Prizren 62.000. Seveda Skopje treba šele pretvoriti v pravo mesto, zakaj doslej je bilo tam vse turško. O tem bo govora na skupščini, ki bo sklicana v Skopje; tam bodo carovali srbski carji.

* **Konferenca škofov** se je začela 5. nov. t. l. na Dunaju pod predsedstvom kardinala barona Skrbenskega. Obravnavali so aktualna vprašanja kakor tudi kongrua in druge, posebno šolske zadeve.

* **Proti vojni.** Socialni demokratje na Dunaju so imeli preteklo nedeljo velikansko manifestacijsko zborovanje proti vojni. Nastopili so razni govorniki, ki so žigosali diplomate; sprejeta je bila soglasno resolucija proti vojni.

* **Diplomatično delo.** Po sedanjem povsem izpremenjenem položaju na Balkanu se da z nekako gotovostjo zarisati sledeči diplomatični položaj: Balkanske države zahtevajo, da ostane balkanski polotok v njihovih rokah. Rusija podpira to stremeljenje, ker upa, da se ji bo posrečilo doseči aspiracije glede Bospora in Dardanel. Avstro-Ogrska silno nasprotuje zahtevi Srbije po kaki luki na Jadranskem morju. Dozdeva se ji namreč, da so Srbi z aneksijo Novega Pazarja že dospeli do morja, ako vozijo preko Črne gore, ne da bi se dotaknili Albanije. Zaradi tega je nastala med Avstrijo in Srbijo nekaka napetost, ki zbujajo pozornost vse Evrope. Srbija računa s tem, da se Avstrija ne bo upala vplesti v kak resen konflikt s kako balkansko državo. — Italija zahteva avtonomijo Albanije. Druge države se dosedaj še niso izjavile, kako stališče zavzemajo one.

Kranjske vesti.

—r— **Odlikovanje.** Nadučiteljici na mestni nemški dekliški šoli v Ljubljani, Frančiška Illerschitschevi je naučni minister podelil naslov ravnateljice.

—r— **Izpraznjeno učno mesto za učiteljice** je razpisano v popolnitev na Vrhpolju pri Vipavi Stanovanje prosto v šolskem poslopju! Prošnje je vlagati do 29. novembra 1912 pri c. kr. okr. šol. svetu v Postojni.

—r— **Najprej fajmošter, potem cerkev, nazadnje pa učitelj.** Z Gorenjskega nam pišejo: V Mavčičah na Gorenjskem deluje kot župni upravitelj vpok. gimnazijski katehet dr. Marinko. Dočim je bilo pri starem župniku g. Klobovsu vse dobro, je bilo pa dr. Marinku že ob prihodu vse preslabo. Komaj se je tam ogrel, so mu inorali kratkovidni Mavčanje popraviti farovž, nato očediti cerkve in zvonic in naročiti nove orgle za 6000 K. Samo za šolo nihče ne misli. Pred štirimi leti je občina že kupila svet za novo šolsko poslopje, ali večina obč. moč in krajni šolski svet mislijo z dr. Marinkovimi možgani, pa puste šolo enorazrednico s 130 otroki — v starem vlažnem, kleti podobnem poslopju, pa se brigajo le za fajmoštra in cerkev, za učitelja pa le toliko, kolikor ga pač potrebujejo. Pa v tem zanikrnem šolskem poslopju bi celo pes ponoči lajal. Ali to je le en zgled, kako klerikalci skrbje za kulturo po deželi!

—r— **Zaprta šola.** Zaradi razsaja joče škrlatinke med otroci je v Litiji šola zaprta. Zahtevala je že precej smrtnih žrtev, kakor v Litiji tako v okolici.

—r— **Iz ljudskošolske službe.** Na mesto zaradi bolezni na dopustu nahajajoče se učiteljice Otilije Jugove je imenovan za suplenta na ljudski šoli na Blokah učiteljski kandidat Stanislav Vrezec. Za suplenta v Zg. Šiški je imenovana gđ. Marija Habetova. Namestu učiteljice Antonije Germek, ki je zaradi bolezni na dopustu, je imenovana za suplentko na šoli v Krašnji Frančiška Terpinčeva. — Za suplentko na ljudski šoli na Vačah je imenovana na mesto učiteljice Angele Zakotnikove, ki je dobila študijski dopust, bivša učiteljica v Škofji Loki Amalija Hrovatova.

—r— **Žena v kosovski tragediji.** Času primerno je predaval prof. dr. Ilešič v Ljubljani o tej temi. V začetku je opozoril na sedanje dogodke na Balkanu in jih primerjal s propadom pred 1500. leti. Danes čitamo o dogodkih — o tem, kaj se godi v človeških srcih si moremo samo misliti. O boju na Kosovem polju pripoveduje zgodovina samo dogodke, kaj se je godilo v srcih ljudi — pripoveduje narodna pesem. Domišljija preprostega pevca ali naroda je ustvarila poleg zgodovinskih oseb tudi druge, ki jih je potrebovala, da je pokazala veliki dogodek v celoti. Srbska narodna pesem pozna iz boja na Kosovem polju sledeče ženske tipe: kneginja Milica žena carja Lazarja, dve hčeri carja Lazarja, Mara in Vukoslava (zgodovinska je samo prva), prva ima za moža Vuka Brankovića, druga Miloša Obilića, dalje

pozna Kosovsko-devojko, nevesto junaka Toplice, majko devetih sinov Jugovičev in njenih devet snih, ter mlado Gojkovico, ki jo opeva pesem o zidanju Skadra. Kneginja Milica je (po narodni pesmi) na velikih Vidov dan, ko se je bila odločila bitka na Kosovem polju (1389) ostala doma in je čakala groznega poročila. Druga pesem pa pravi, da je šla na bojno polje, kjer je našla carja Lazarja mrtvega. Dve hčeri carja Lazarja sta (po narodni pesmi) provzročili boj med svojima možema Vukom Brankovičem in Milošem Obiličem, kar je postalo usodno za bitko, zakaj Vuk je Milošiču očital, da hoče srbsko vojsko izdati — potem pa jo je sam izdal, dočim je Obilič v šatoru umoril sultana (zgodovina ne ve nič o izdajstvu Brankovičevem, nasprotno ga slavi kot velikega junaka). Kosovska devojka je opevana v narodni pesmi kot ljubeče bitje, ki pride na bojišče iskat svojega dragega in ga najde — mrtvega. Nji nasproti kaže narodna pesem majko Jugovičev kot junaško ženo, v kateri prevladuje domovinska ljubezen nad materinsko. Devet sinov je padlo, in ne plaka. Vrne se domov in tolaži svojih devet snih, ki jočejo za svojimi možmi. Ko pa prinese drugo jutro vran krvavo roko sina Damjana — poči majki srce. V pesmi o zidanju grada pripoveduje narodna pesem sledeče: Kralj Vukašin je hotel zidati grad. Toda kar je podnevi sezidal, to je ponoči vila razdrila. Vila s planine je Vukašinu povedala, da bo Skader sezidan takrat, ako vzdajajo zidarji v stolp ono žensko, ki bo prinesla prva zajtrk zidarjem. Vukašin je imel tri sinove — ki so bili oženjeni Prva dva sta povedala svojima ženama, kaj zahteva vila, najmlajši Gojko pa ni povedal — tako je Gojkovica prva prinesla zajtrk in so jo vzdali v stolp. Gojkovica je prosila, naj ji puste okno za prsa, da bo na ta način lahko došla svojega enomesečnega sina, in okno za oči, da ga bo videla, ko ji ga bodo prinesli. Zidar se je je usmilil in jo je tako zazidal. Tako je nastalo mesto Skader. Kosovski boj je tragedija — vsi tipi so tragični. Narodna pesem je s tem pokazala razne tipe te tragedije. — Pravijo, da med Jugoslovani ni krvnega sorodstva — ob sedanjih dogodkih pa nam valovi kri. Naj bi to ne bilo samo za trenotek, obrnimo oči na Kosovo in spoznamo boj svojih bratov. Predavanje je bilo izredno dobro obiskano, bila je skoraj polna dvorana. Predavanje je priredilo Slov. žensko društvo. Pri vrodu se je nabiralo za balkanske ranjence in se je mnogo nabralo. Predavanje je bilo krasno in je imelo velik vtisk.

Štajerske vesti.

—š— **Društvo »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«.** Odbor sporoča svojim članom: Dne 31. oktobra 1912 je umrl član Josip Riedler, ravnatelj meščanske šole v Mariboru. Plačati je torej treba donesek za 106. smrtni slučaj. Mnogo članov pa še dolguje donesek za 101. do 105. smrtni slučaj. Društveni odbor nujno zahteva poravnavo zapadlih doneskov še tekom meseca decembra 1912.

—š— **Izvrševalni odbor nar. stranke in celjsko gimnazijsko vprašanje.** Izvrševalni odbor narodne stranke se je bavil na svoji zadnji seji med drugim tudi s celjskim gimnazijskim vprašanjem in sklenil na predlog dež. poslanca dr. V. Kukovca sledečo resolucijo: Kakor že glavni zbor narodne stranke dne 6. oktobra, poudarja strankin izvrševalni odbor iznova opravičeno kulturno zahtevo spodnještajerskih Slovencev po samostojni višji gimnaziji s slovenskim učnim jezikom v Celju. Sedanje stanje slovenskih gimnazijskih razredov v Celju je nevzdržljivo in z ozirom na učni red za srednje šole naravnost nepostavno. Štajerski državni poslanci so naprošeni, naj ne pripuste nobene enostranske rešitve celjskega gimnazijskega vprašanja in naj prisilijo vlado z vsemi parlamentarnimi sredstvi, da ustreže ob času, ko hoče staviti poslopje za nemško višjo gimnazijo v Celju, tudi označenim slovenskim željam.

—š— **Preganjanje naprednih nadučiteljev na Štajerskem.** Pred nekaj tedni sta bila naenkrat službeno premeščena 2 napredna nadučitelja, in sicer Jakob Pulko iz Dobjega pri Planini v Gorico pri Mozirju in Radoslav Knaflič iz Gorice pri Mozirju v Dobje pri Planini. Pred pol letom je pa klerikalni državni poslanec dr. Verstovšek Radoslavu Knafliču poslal glas po občinskem odborniku v Kokarjih, da bo izposloval njega premeščenje, če se udeleži volitev v občini Kokarje. Ravno tako je klerikalni poslanec dr. Jankovič že pred več meseci zagrozil Jakobu Pulku, da bo premeščen, ker je bil prisiljen k neki tožbi s tamošnjim župnikom in večnim pravdarjem Vurkelcom, katero pravdo je pa nadučitelj Jakob Pulko dobil. Ker sta oba nadučitelja jako ugledna pri ljudstvu in ker pri oblastvih njima v služ-

benem oziru nihče ni mogel nič očitati, jih je sedaj deželni šolski svet zaradi vpliva činiteljev, o katerih ni dvomit, službeno prestavil. S tem trpi dežela okolo 1000 K stroškov preselitve obeh učiteljev, obe rodovini pa povrh mnogo gmotne škode. Naravno pomeni taka prestavitev tudi globoko žalitev velezaslužnih moč, ki jima ni niti dana prilika v disciplinarnem postopanju dokazati, da se jima dela krivica. Istotako se je pa zydelo, da je državni poslanec celjskega okraja svojim volicem v Petrovčah obljubil premešitev tamošnjega nadučitelja, ki je kot pedagog prejel neštevilne hvale oblastij, ki je pa zaradi svoje dolžnosti razkril oblastim tudi nerealno postopanje dotičnega načelnika krajnega šolskega sveta s šolskim denarjem. Izvrševalni odbor narodne stranke se je v svoji seji s to protipostavno in nepristransko višje šolske oblasti nedostojno prakso štajerskega deželnega šolskega sveta temeljito baval in sklenil odločen protest zoper tako preganjanje učiteljev na ljubo političnim strankam in v gmotno škodo dežele. Čujemo, da se vložijo tudi interpelacija v državnem zboru.

—š— **Jubilej.** Dne 24. novembra 1912 obhaja tov. Simon Ješovnik, nadučitelj pri Sv. Rupertu v Slov. gor., petdesetletnico svojega plodonosnega učiteljevanja. — Dobremu tovarišu, marljivemu učitelju, vrlemu narodnjaku iskreno častitamo! Se mnogo let!

—š— **Iz Maribora nam poročajo:** Pokrajinska zveza »Schulvereinovich« podružnic na Spod. Štajerskem je imela te dni tu svoj letošnji glavni zbor. Zveza šteje sedaj 52 članic, iz česar je razvidno s kako močno organizacijo razpolaga »Schulverein« na slovenskem Štajerju. Saj ima komaj 24 podružnic manj kot C. M. D. na Spodnjem Štajerskem! Ker je odločil dosedanj načelnik te »Schulvereinove« zveze dr. Valentin svojo čast, je izvoljen za načelnika nadučitelj Mayer v Studencih. V odboru so skoraj sami učitelji na schulvereinskih šolah. Zanimivo je bilo poročilo »Schulvereinovega« referenta za Štajersko, dr. Bauma iz Maribora. Po tem poročilu je porabil »Schulverein« leta 1911. za ponemčevanje Spod. Štajerske ogromno svoto K 255.948; od te svote je odpadlo na politični okraj mariborski K 128.670. Prva vsota K 255.948 se deli sledeče: za vzdrževanje lastnih šol in otroških vrtcev K 58.255, za stavbo novih šolskih poslopij K 93.920, podpore občinam za stavbo novih šol (pri čemer zahteva »Schulverein« seveda nemški poučni jezik) K 68.210, podpore drugim šolam in otroškim vrtcem, oziroma učiteljstvu na teh (v deželni upravi stoečih) zavodih K 35.563. Vseh schulvereinskih šol je bilo leta 1911. na Spod. Štajerskem 9 z 21 razredi, in sicer v Peklu, na Polzeli, v Hrastniku, Sevnici, Vuzenici, Šoštanju, pri Sv. Lenartu v Slov. goricah, v Velenju in Ciršaku; dalje je bilo 5 otroških vrtcev, in sicer v Ormožu, Vojniku, Hrastniku, Ljutomeru in Sl. Bistrici. Pripomniti je treba, da je že prešla cela vrsta šol, ki jih je »Schulverein« ustanovil in izpočetka vzdrževal, v deželno upravo. To je za nas Slovence jako malo razveseljiva bilanca. Nasprotniki delajo z navedenjem in z velikimi uspehi, pri nas pa imamo namesto smotrne, enotnega narodno-obrambnege dela osebnosti in razprtije.

—š— **Savinjska podružnica S. P. D. je dobila od vojaške oblasti pohvalo.** Iz Gornjega grada nam poročajo: Meseca avgusta 1912 je prišlo okrog 60 vojakov-pijonirjev 3. in 26. pešpolka s štirimi častniki na Menino, da bi napravili streljišče za svoja polka, ki sta imela potem strelne vaje na Menini. Savinjska podružnica je dala svojo kočjo na Menini vojaštvu na razpolago in načelnik tov. Fr. Kocbek, nadučitelj v Gornjem gradu, je večkrat pohitel na Menino in dajal častnikom potrebne informacije. Sedaj je pa dobil tov. Kocbek kot načelnik Savinjske podružnice od 3. kornega in deželno-obrambnege poveljstva potom nemestništva pismeno zahvalo za naklonjenost, sodelovanje in pospeševanje vojaške službe.

—š— **Perutninska razstava v Gradcu.** Z gospodarstvom na sploh so se posebno v novejšem času razvile nekatere panoge, kot n. pr. reja kuncev, čebeloreja, perutnistvo itd. prav v veliki meri. Po raznih deželah gojijo seveda razne gospodarske panoge, kakor bolj kaže. Na Štajerskem je že od nekdaj posebno razvito perutnistvo, in štajerski piščanci so znani daleč čez meje našega cesarstva. Imajo seveda dosti boljše in okusnejše meso kot drugi, in kokoši nesejo dosti več jajc kot druge vrste. Angleške in nemške pasme kokoši neso približno 70 jajc na leto, štajerske kokoši pa najmanj 120. Vidi se tedaj, da ta pasma koristi več kot vse druge. Štajersko društvo za perutnistvo je tedaj sklenilo napraviti gospodarsko razstavo za perutnistvo iz cele monarhije, tako da se lahko razvidi, v koliko ima štajerska pasma prednosti pred dru-

gimi. Ta razstava pa ne obsega le kokoši, ampak domačo perutnino sploh, t. j. gosi, race, purane, golobe itd. Lepše živali bo dalo vodstvo razstave tudi fotografirati, da se bodo slike lahko porabile za gospodarske knjige in časopise.

—š— **Iz Maribora nam poročajo:** Nemško učiteljsko društvo za politični okraj Maribor-okolica je imelo dne 8. novembra v Mariboru svoje zborovanje. Tu so konstatirali, da se ne zganejo niti slovenski niti nemški deželni poslanci za regulacijo učiteljskih plač. Društvo poziva deželne poslance, naj omogočijo delazmožnost štajerskega deželnega zbora, ali pa naj deželni zbor razpuste.

—š— **Poslano.** Z ozirom na pojasnilo v 34. števil. »Učit. Tovariša« še izjavljamo, da o dotični zadevi tukaj prav nihče ničesar ne ve. Le toliko je znano, da Askerc razen nekaterih tretjerednic ni marala zlasti še ena oseba, to pa najbolj zaradi tega, ker se ji on kot odločen slovenski narodnjak ni hotel klanjati. Drugače pa je pri tukajšnjem prebivalstvu užival največje spoštovanje, kar so zlasti pokazale slovesne prireditve ob njegovem odhodu. Askerc je to tudi sam pripoznal ne le v svoji javni zahvali, temveč tudi še s sledečimi ravno tako ponosnimi, kakor za Mozirje častnimi besedami, ki nam jih je v spomin poklonil in ki se glase:

Mozirje, ti biser Savinjske doline,
ostani ponos mi slovenske očine!
Kot tvoje planine, uvek trdno stoj,
ko bije za dom in svobodo se boj!

V enem svojih pisem pa piše: »Radostno se vedno spominjam tistih veselih dni, ki sem jih doživel ob bistri Savinji. Le žal, da so ti dnevi, katerih pač nikdar pozabil ne bom, tako hitro minuli. Gotovo pa ustrežem pri prvi ugodni priliki Vaši želji ter obiščem zlato Mozirje.« — To pač priča, da mu je ostalo Mozirje in tukajšnje prebivalstvo v prav prijetnem spominu, sicer bi pač ne bil nikdar pisal toliko in tako presrečno — laskavih pisem, kakor je to resnično storil. — Cela zadeva ima torej čisto drugo ozadje. Pravi namen vsega tega je tudi prozoren in vsakemu, ki razmere pozna, dobro znan. Sovraštvo in zavist pa tudi še niso bile nikdar posebno vzvišene in plemenite človeške lastnosti. — Fr. Praprotnik, nadučitelj.

Goriške vesti.

—g— **Za pouk in izobrazbo** so se začela zadnje čase vedno bolj brigati italijanski inteligentje v Gorici. Imajo krasna predavanja, cela velika vrsta jih bo, v Ginastiki bodo prirejali predstave, edna je že bila, pa tudi v Furlanijo pojdejo.

—g— **V vrtcih Družbe sv. C. in M. na Goriškem** je letos 137 otrok, in sicer v Krmini 25, v Pevmi 35, na Blani v Gorici 77; družba podpira oba vrtca v Podgori, v teh dveh je 116 otrok.

—g— **V šolah Družbe sv. C. in M. na Goriškem** je letos 145 otrok, in sicer 73 v Gorici in 72 v Krmini.

—g— **Psihologija mase.** Predavanje preiskovalnega sodnika dr. A. Gradnika je bilo še precej dobro obiskano. Uvedel nas je z lahkoto v nivo in večina ljudi je bila s tem zadovoljna. Goričani kažejo, da je njih zanimanje za omiko resno in veseli nas to. Račovedni smo bili namreč, če bo tudi pri predavanju domačina precejšnja udeležba. Nismo se varali. Predavatelj je pojasnil pojem »masa«, dalje tudi »psiologija«. Žal, da je bilo preveč primerov — za večino seveda dobro ubran ton — vsekakor smo pa pričakovali, da seže predavatelj globlje v temo. Sicer pa ni bilo slabo. Drugič želimo tudi večje točnosti pri obiskovalcih, da se ne bodo vrata v parterju vedno odpirala in zapirala.

—g— **Ljudska univerza.** Pri sobotnem predavanju dr. Ferda pl. Šišića, vseučiliškega profesorja in narodnega poslanca v Zagrebu, je bilo navzočih okoli 250 ljudi, kar je graje vredno posebno še z ozirom na dejstvo, da je bilo njegovo predavanje o hrvaško-madžarskih odnosih od leta 1790.—1873. jako zanimivo in je predavatelj najboljših poznavalcev političnih razmer na našem jugu. — Nadaljna predavanja se bodo vršila v sledečem vrstnem redu: 23. novembra predava dr. Dermota — Reformacija, revolucija. 30. novembra dr. Miler, vseučiliški profesor v Zagrebu — Glavne škode u kriminalnoj znanosti. 7. decembra dr. Seidl — Geološki izprehodi po goriški okolici. 11. decembra dr. Vošnjak — Početki moderne demokracije. 14. decembra dr. Ozvald — Bistvo in vzgojni pomen sugestije. — Po novem letu se vrši še 6 predavanj. Pogajanja s predavatelji se še vrše.

—g— **Usposobljenostni izpiti za ljudskošolske učitelje in učiteljice v Gorici** so pričeli dne 11. t. m., in sicer pismeni. Kandidatov in kandidatinj je okoli 100; kakih 20 jih dela delne izpite, drugi cele.